

Noordse woelmuis (*Microtus oeconomus arenicola*) H1340

1. Status

Prioritair op Bijlage II Habitatrichtlijn (inwerkingtreding 1994)

2. Kenschets

Beschrijving: De noordse woelmuis is een vrij forse woelmuis met een bruine tot zwarte vacht en een relatief lange staart. De achterpoten zijn fors en donker, vaak met contrasterende witte nagels. De soort is kenmerkend voor vochtige tot uitgesproken natte vegetaties in laagveen en kleigebieden.

Relatief belang binnen Europa: zeer groot

Het hoofdverspreidingsgebied van de noordse woelmuis strekt zich uit van Noord-Scandinavië via Siberië en Alaska tot in Canada. Daarbuiten en gescheiden daarvan zijn er populaties in Midden-Noorwegen en Zweden, langs de Oostzeekust van Finland, in Oostenrijk, Slowakije, Hongarije en Nederland. Deze populaties zijn overblijfsels (relicten) van een veel groter verspreidingsgebied van de noordse woelmuis in de laatste ijstijd. Enkele van deze relictpopulaties zijn als aparte ondersoort beschreven. In Nederland betreft het *Microtus oeconomus arenicola* en deze ondersoort is het enige zoogdier dat alleen maar in Nederland voorkomt (een 'endemische soort'). Nederland heeft daardoor een grote verantwoordelijkheid voor een adequate bescherming.

3. Bijdrage van gebieden

Huidige verspreiding en voorkomen binnen Nederland: De vindplaatsen van de noordse woelmuis zijn beperkt tot het eiland Texel en Laag-Nederland, waar het dier leeft in afgesloten zeearmen, het zeeleigebied, het laagveengebied en de overgangen hiertussen. Er worden vijf regio's onderscheiden waarbinnen de noordse woelmuis voorkomt: Friesland-Overijssel, Texel, Noord-Holland Midden (ten noorden van het IJ), Veenweidegebied Holland-Utrecht en het Deltagebied.

Huidig voorkomen en Natura 2000: De noordse woelmuis komt in ruim 20 Natura 2000 gebieden voor. Duinen en Lage Land Texel en Grevelingen zijn de twee gebieden met de grootste relatieve bijdrage.

Nr.	Natura 2000 gebied	Bijdrage
2	Duinen en Lage Land Texel	>15%
115	Grevelingen	>15%
10	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	2-15%
89	Eilandspolder	2-15%
90	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	2-15%
91	Polder Westzaan	2-15%
92	Ijperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	2-15%
109	Haringvliet	2-15%
112	Biesbosch	2-15%
9	Groote Wielen	2-15%
13	Alde Feanen	2-15%
72	IJsselmeer	2-15%
95	Oostelijke Vechtplassen	2-15%
100	Voornes Duin	2-15%
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	2-15%
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	2-15%
108	Oude Maas	2-15%

Nr.	Natura 2000 gebied	Bijdrage
111	Hollands Diep	2-15%
114	Krammer-Volkerak	2-15%
116	Kop van Schouwen	2-15%
118	Oosterschelde	2-15%
11	Witte en Zwarte Brekken	<2%
12	Sneekermeergebied	<2%
106	Boezems Kinderdijk	<2%

Voorkomen noordse woelmuis in Natura 2000 gebieden

4. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: Voor heel Nederland is een achteruitgang van de noordse woelmuis in de periode 1989-1996 t.o.v. de periode 1946-1969 op basis van de verspreiding in uurhokken vastgesteld van 24%. Waarschijnlijk zou een fijnschaligere vergelijking van beide periodes op kilometerhokniveau een grotere landelijke achteruitgang aantonen. Voor het noordelijk Deltagebied is de achteruitgang op kilometerhokniveau vastgesteld op 30%, terwijl op basis van uurhokken de achteruitgang 14% bedraagt. De achteruitgang is in de regio's 'veenweidegebied Holland-Utrecht' en 'Friesland-Overijssel' het grootst met een afname van 60% resp. 44% (uurhokken). Relatief nieuw zijn de vestigingen van de noordse woelmuis op eilanden in afgesloten zeearmen, zoals op de Hompelvoet en de Stampersplaat in de Grevelingen en op eilandjes in het Volkerak-Zoommeer.

Recente ontwikkelingen: Over de periode 1994-2004 is de situatie voor de noordse woelmuispopulatie stabiel. Er is weinig of geen achteruitgang in leefgebied meer opgetreden.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: zeer ongunstig
Het verspreidingsgebied is sterk uitgedund, waarbij de noordse woelmuis uit Noordwest-Overijssel geheel is verdwenen.

Beoordelingsaspect populatie: zeer ongunstig
Over de omvang van de verschillende populaties van de noordse woelmuis in ons land zijn geen exacte gegevens voorhanden. Uit genetisch onderzoek blijkt dat sommige populaties een sterke isolatie kennen.

Beoordelingsaspect leefgebied: zeer ongunstig
Het leefgebied is in het verleden vrijwel overal verslechterd door waterregulering en afdamming van zeearmen. In de laatste jaren neemt in het Deltagebied het leefgebied lokaal toe door natuurontwikkeling. In Noord-Holland Midden en Texel is de situatie stabiel gunstig, maar in de andere twee deelgebieden is de situatie zeer ongunstig.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: zeer ongunstig
Alleen in het Deltagebied en Noord-Holland Midden is het perspectief gunstig. Op Texel dreigt de noordse woelmuis het in de toekomst moeilijk te krijgen doordat hier recent de aardmuis is opgedoken. In Friesland gebeurt weinig om het leefgebied voor de noordse woelmuis te verbeteren.

Definitie gunstige staat van instandhouding: Voor een gunstige staat van instandhouding dient de noordse woelmuis in alle vijf deelgebieden waar het dier voorkomt duurzame populaties te hebben. Dit betekent dat de belangrijkste leefgebieden binnen een deelgebied voldoende aan geschikte biotopen herbergen en onderling verbonden zijn.

Oordeel: zeer ongunstig

Staat van instandhouding		
Aspect	1994	2004
Verspreiding	zeer ongunstig	zeer ongunstig
Populatie	zeer ongunstig	zeer ongunstig
Leefgebied	zeer ongunstig	zeer ongunstig
Toekomst	zeer ongunstig	zeer ongunstig
Totaal	Zeer ongunstig	Zeer ongunstig

5. Bronnen

- La Haye, M. & J.M. Drees, 2004. Beschermingsplan Noordse woelmuis. Rapport EC-LNV nr. 270. Ministerie van LNV.